

Uchwała z dnia 17 lutego 2005 r.

II PZP 1/05

Przewodniczący SSN Jerzy Kuźniar (sprawozdawca), Sędziowie SN: Beata Gudowska, Barbara Wagner.

Sąd Najwyższy, z udziałem prokuratora Prokuratury Krajowej Iwony Kaszczy-szyn, po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 17 lutego 2005 r. sprawy z powództwa Piotra Ł. przeciwko „E.” SA w T. o sprostowanie świadectwa pracy i sprostowanie zaświadczenia o zatrudnieniu i wynagrodzeniu, na skutek zagadnienia prawnego Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Toruniu przekazanego postanowieniem z dnia 25 listopada 2004 r. [...]

„1. czy dopuszczalna jest droga sądowa w sprawie o sprostowanie zaświadczenia o zatrudnieniu i wynagrodzeniu druku ZUS RP - 7,

2. w przypadku odpowiedzi twierdzącej, czy właściwy rzeczowo do rozpoznania tego rodzaju roszczenia jest sąd rejonowy czy sąd okręgowy ?”

p o d j ą ł uchwałę:

1. w sprawie o sprostowanie zaświadczenia o zatrudnieniu i wynagrodzeniu droga sądowa jest dopuszczalna;

2. do rozpoznania takiej sprawy właściwy rzeczowo jest sąd rejonowy - sąd pracy.

U z a s a d n i e

Przytoczone w sentencji uchwały zagadnienie prawne powstało na tle następującego stanu faktycznego. Powód Piotr Ł. został zatrudniony w dniu 15 stycznia 1977 r. w Zakładach Włókien Chemicznych w T. na stanowisku elektromechanika aparatury pomiarowej. Od dnia 1 lutego 1977 r. do dnia 16 lipca 1978 r. zajmował stanowisko brakarza, a od dnia 17 lipca 1978 r. operatora.

W dniu 26 września 1985 r. powód został tymczasowo aresztowany pod zarzutem nadawania audycji telewizyjnych o treściach antypaństwowych. Wyrokiem z dnia 22 stycznia 1986 r. Sąd Rejonowy w Toruniu uznał go winnym tego, że „w dniu 26 września 1985 r. udzielił pomocy Janowi H., Leszkowi Z. i Zygmuntowi T. w emitowanym przez nich w programie I Telewizji Polskiej hasła antypaństwowych i antyrządowych mogący wywołać niepokój publiczny, udostępniając im swoje mieszkanie, z którego przeprowadzano emisje”. Sąd Rejonowy jednocześnie uchylił stosowany dotychczas tymczasowy areszt. Rozpoznając rewizję od tego wyroku Sąd Wojewódzki w Toruniu postanowieniem z dnia 30 października 1986 r. umorzył postępowanie karne na podstawie art. 2 ust. 3 ustawy z dnia 17 lipca 1986 r. o szczególnym postępowaniu wobec sprawców niektórych przestępstw (Dz.U. Nr 26, poz. 126).

Powyższe postanowienie zaskarżył rewizją nadzwyczajną, Prokurator Generalny, a Sąd Najwyższy postanowieniem z dnia 7 lipca 1994 r., uchylając je uniewinnił powoda od popełnienia zarzucanego mu czynu.

Wcześniej, Sąd Rejonowy w Toruniu wyrokiem z dnia 13 stycznia 1987 r. oddalił powództwo Piotra Ł. o nawiązanie stosunku pracy z Zakładami Włókien Chemicznych E. w T., ustalając, że z uwagi na tymczasowe aresztowanie stosunek pracy powoda wygasł z dniem 28 grudnia 1985 r. i nie przysługuje mu roszczenie o jego ponowne nawiązanie. Rewizję powoda od tego wyroku Sąd Wojewódzki oddalił (wyrok z dnia 17 marca 1987 r.). W okresie od wygaśnięcia stosunku pracy do 30 kwietnia 1986 r. powód pozostawał bez pracy. W okresie od 1 maja 1986 r. do 31 sierpnia 1989 r. pracował w Wojewódzkim Szpitalu Zespolonym w T. na stanowisku kierownika Klubu Abstynenta. Z dniem 1 września 1989 r. powód został ponownie zatrudniony na stanowisku operatora w Zakładzie Włókien Chemicznych E. w T. Po podjęciu zatrudnienia od dnia 1 grudnia 1989 r. został wydelegowany do pełnienia funkcji sekretarza Prezydium Komisji Zakładowej NSZZ Solidarność. Od 1 października 1991 r. do 31 grudnia 1991 r. korzystał z urlopu bezpłatnego. Stosunek pracy został rozwiązany na mocy porozumienia stron z dniem 31 grudnia 1991 r. W związku z rozwiązaniem umowy o pracę zostało sporządzone świadectwo pracy, w którym stwierdzono, iż okres od 29 grudnia 1985 r. do 31 sierpnia 1989 r. został zaliczony powodowi do okresu pracy w ZWCh E. w T. na mocy ustawy z dnia 24 maja 1989 r. o przywróceniu praw pracowniczych osobom pozbawionym zatrudnienia za działalność związkową, samorządową, przekonania polityczne i religijne (Dz.U. Nr 32, poz. 172 ze zm.). Świadectwo pracy nie zostało powodowi wydane. Pismem z dnia 2 paź-

dzielnika 2003 r. powód wystąpił do E. SA w T. (następcy pozwanego ZWCh „E.” w T.) o sporządzenie zaświadczenia o zatrudnieniu i wynagrodzeniu na druku ZUS Rp - 7 za okres od 4 października 1974 r. do 20 września 1975 r. W tym samym dniu złożył pismo, w którym wystąpił o wydanie mu zaświadczenia o zatrudnieniu i wynagrodzeniu na druku ZUS Rp - 7 za okres od 15 stycznia 1977 r. do końca okresu zatrudnienia, świadectwa pracy i świadectwa wykonywania pracy w szczególnych warunkach za cały okres zatrudnienia. Zaznaczył, że dokumenty te są mu niezbędne w celu ustalenia przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych kapitału początkowego. Pismem z dnia 30 października 2003 r. pozwana zwróciła się do Departamentu Warunków Pracy Ministerstwa Gospodarki Pracy i Polityki Społecznej o udzielenie informacji czy okres niewykonywania pracy z powodu działalności politycznej może być potraktowany jako okres pracy w szczególnych warunkach. W odpowiedzi Departamentu Warunków Pracy wskazano, że okresy te - choć są zaliczone do stażu pracy - to jednak nie powinny być traktowane jako okresy pracy w szczególnych warunkach. Pozwana wydała powodowi świadectwo pracy z dnia 18 listopada 2003 r., w którym zaliczono okres od 29 grudnia 1985 r. do 31 sierpnia 1989 r. do stażu pracy, lecz okres ten pominięto w punkcie 4.8. świadectwa dotyczącym wykonywania pracy w szczególnych warunkach. Pozwana wydała także powodowi zaświadczenie na tzw. druku ZUS Rp - 7, w którym stwierdziła, że w okresie od 29 grudnia 1985 r. do 31 sierpnia 1989 r. nie uzyskiwał on wynagrodzenia. Pismem z dnia 27 listopada 2003 r. powód wystąpił o sprostowanie wydanych mu dokumentów, a strona pozwana w piśmie z dnia 9 grudnia 2003 r. podtrzymała swoje stanowisko.

Wyrokiem z dnia 30 sierpnia 2004 r. Sąd Rejonowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Toruniu nakazał pozwanej spółce E. SA sprostować wydane w dniu 18 listopada 2003 r. świadectwo pracy zgodnie z żądaniem powoda, nadając wyrokowi w tej części rygor natychmiastowej wykonalności. Sąd oddalił jednocześnie powództwo co do sprostowania świadectwa wykonywania pracy w szczególnych warunkach oraz sprostowania zaświadczenia o zatrudnieniu i wynagrodzeniu (druk Rp - 7) z uwagi na brak interesu prawnego (art. 189 k.p.c.).

W apelacji powód zarzucił naruszenie przepisów postępowania poprzez uznanie, iż nie wykazał interesu prawnego w wytoczeniu powództwa. Apelujący wyraził pogląd, iż przepis art. 175 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 ze zm.) nakłada obowiązek przedłożenia organowi rentowemu - w okre-

ślonym terminie i trybie - dokumentacji, umożliwiającej ustalenie kapitału początkowego, co - według oceny apelującego - jest obowiązkiem ubezpieczonego, uzasadniając istnienie po jego stronie interesu prawnego w dochodzeniu wydania tego dokumentu bądź sprostowania jego treści.

Trzeba zaznaczyć, że podczas rozprawy w dniu 25 listopada 2004 r. powód, ostatecznie precyzując żądanie pozwu, dochodził sprostowania zaświadczenia o zatrudnieniu i wynagrodzeniu (sporządzanym na druku ZUS Rp - 7), wskazując, że po wydaniu wyroku przez Sąd pierwszej instancji otrzymał świadectwo pracy w szczególnych warunkach, wobec czego w tej części cofnął apelację.

Sąd Okręgowy powziął przy rozstrzygnięciu sprawy wątpliwości prawne, którym dał wyraz w przedstawionym w trybie art. 390 §1 k.p.c. zagadnieniu prawnym. W uzasadnieniu postanowienia Sąd ten wskazał, iż uchwała Sądu Najwyższego z dnia 17 czerwca 1987 r., III PZP 19/87 (OSNC 1988 nr 10, poz. 132), do której treści odwołał się Sąd pierwszej instancji, została podjęta w związku z pytaniem prawnym o dopuszczalność drogi sądowej w sprawie z powództwa byłego pracownika przeciwko zakładowi pracy o wydanie zaświadczenia stwierdzającego zatrudnienie w szczególnych warunkach. W uzasadnieniu tej uchwały Sąd Najwyższy wskazał między innymi, że pracownik nie może dochodzić na drodze procesowej wydania przez zakład pracy zaświadczenia stwierdzającego zatrudnienie w szczególnych warunkach, którego wydanie musi poprzedzać ocena okoliczności, od których zależy treść takiego zaświadczenia. W takiej sytuacji pracownik mógłby jedynie żądać ustalenia przez sąd, że był zatrudniony w takich warunkach, co byłoby sprawą ze stosunku pracy. Zacytowany wyżej fragment uzasadnienia, zdaniem Sądu apelacyjnego, zdaje się wskazywać na niedopuszczalność drogi sądowej w sytuacji, gdy pracownik domaga się wydania zaświadczenia stwierdzającego zatrudnienie w szczególnych warunkach oraz możliwość wystąpienia na drodze procesu z żądaniem ustalenia. W ocenie Sądu drugiej instancji nie oznacza to jednak, iż sprawę o zobowiązanie do wydania dokumentu, czy tak jak ma to miejsce w sprawie niniejszej o sprostowanie jego treści należy w każdym przypadku kwalifikować jako powództwo o ustalenie. W postanowieniu z dnia 14 maja 1999 r., I PKN 83/99, (OSNAPiUS 2000 nr 15, poz. 587), Sąd Najwyższy wyraził pogląd, że o dopuszczalności kasacji decyduje istota sprawy, a nie błędna kwalifikacja żądania pozwu przez sądy obu instancji. Jeżeli pracownik żąda sprostowania świadectwa pracy, to wniosek Sądów obu instancji, iż chodzi mu o ustalenie okresów zatrudnienia dla celów emerytalnych, w czym brak jest interesu

prawnego (art. 189 k.p.c.) nie oznacza, że kasacja jest dopuszczalna (art. 393 pkt 6 k.p.c.). Nie ulega przy tym wątpliwości, iż ewentualne sprostowanie świadectwa musiałyby być poprzedzone stosownym ustaleniem. W sprawie niniejszej istotą sporu było przesądzenie, czy w zaświadczeniu na druku ZUS Rp - 7 sporządzonym przez pracodawcę, powinny być podane, a jeśli tak, to w jaki sposób, dane o wynagrodzeniu powoda, w sytuacji gdy, wobec wygaśnięcia stosunku pracy i odmowy jego nawiązania, faktycznie nie otrzymywał on w latach 1985 - 1989 zarobków. W ocenie Sądu rozpatrującego apelację, nie można w tej sytuacji przyjąć, iż powód dochodził wyłącznie ustalenia wysokości należnych w latach 1985-1989 zarobków, zwłaszcza, że nigdy w taki sposób swoich żądań nie formułował. Wprawdzie obowiązujące przepisy prawa materialnego nie dają pracownikowi możliwości wystąpienia z powództwem o sprostowanie druku ZUS Rp - 7, tak jak to ma np. miejsce w przypadku sprostowania świadectwa pracy, nie oznacza to jednak, że każdy spór o treść zapisów w druku ZUS Rp - 7 należy traktować jako powództwo o ustalenie. W świetle poglądu zawartego w powołanej wyżej uchwale Sądu Najwyższego z dnia 17 czerwca 1987 r., powstają wątpliwości co do tego, czy w przypadku opisanego wyżej sporu pracownik może dochodzić swoich roszczeń na drodze sądowej (niezależnie od wątpliwości dotyczących samej zasadności roszczenia). Sąd drugiej instancji wskazał także na wyrok z dnia 28 marca 2002 r., I PKN 960/00, (OSNP 2004 nr 5, poz. 83), w którym Sąd Najwyższy przyjął, że niedopuszczalna jest droga sądowa dochodzenia roszczenia o wydanie przez pracodawcę informacji podatkowej o uzyskanych ze stosunku pracy dochodach i zaliczkach pobranych na podatek dochodowy. Roszczenia wynikające ze stosunków administracyjnoprawnych, choćby były związane ze stosunkiem pracy w potocznym tego słowa znaczeniu, nie są roszczeniami, które mogą być dochodzone w postępowaniu cywilnym. Zdaniem Sądu apelacyjnego, o ile niedopuszczalna byłaby droga sądowa w sprawie o wydanie dokumentu, jej niedopuszczalność zachodziłaby również w przypadku powództwa o jego sprostowanie.

Kolejne wątpliwości dotyczą charakteru roszczenia o sprostowanie, a w szczególności czy jest to roszczenie majątkowe, czy niemajątkowe i wobec tego, czy właściwym do jego rozpoznania w pierwszej instancji jest Sąd Rejonowy czy Sąd Okręgowy. W ocenie Sądu można w tym zakresie odwołać się do poglądów dotyczących właściwości sądu w sprawie o sprostowanie świadectwa pracy czy opinii. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmowało się, że roszczenia o sprostowanie świadectwa pracy czy opinii mają charakter niemajątkowy - postanowienie Sądu

Najwyższego z 24 kwietnia 1975 r., I PZP 5/75, (nie publikowane), postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 14 października 1970 r., II PZ 48/70 (NP 1971 nr 9, s. 1374) oraz z dnia 12 listopada 1970 r., I PZ 70/70, (Biuletyn Sądu Najwyższego z 1971 r.). Zgodnie z art. 17 pkt 1 k.p.c. do właściwości Sądów Okręgowych należą sprawy o prawa niemajątkowe i łącznie z nimi dochodzone roszczenia majątkowe. O majątkowym bądź niemajątkowym charakterze rozstrzyga wyłącznie przedmiot sprawy, tj. niemajątkowy bądź majątkowy charakter dobra, którego ochrony żąda powód. W aktualnym stanie prawnym nie budziła wątpliwości właściwość Sądu Rejonowego w sprawach dotyczących świadectwa pracy, co jest konsekwencją unormowania zawartego w art. 461 § 1¹ k.p.c., niezależnie do charakteru roszczenia o sprostowanie świadectwa pracy. W okresie wcześniejszym, tj. przed wejściem w życie art. 461 § 1¹ k.p.c., zarysowały się w tym zakresie dwa poglądy. W myśl pierwszego, sprawa o sprostowanie świadectwa pracy jako dotycząca roszczenia niemajątkowego należałaby, według ogólnych zasad, do właściwości rzeczowej sądów wojewódzkich - art. 17 pkt 1 k.p.c. - tak np. postanowienie Sądu Najwyższego z 24 kwietnia 1975 r., I PZP 5/75, (niepublikowane). Jednakże zgodnie z brzmieniem przepisu art. 97 § 2¹ k.p. właściwy rzeczowo będzie sąd rejonowy, gdyż przepis ten mówi wyraźnie o właściwości sądu pracy, co w kontekście art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 18 kwietnia 1985 r. o rozpoznaniu przez sądy spraw z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych (Dz.U. Nr 20, poz. 85 ze zm.) oznacza, że chodzi o sąd rozpoznawczy. Sądy pracy występują bowiem wyłącznie w sądach rejonowych, a wyodrębnione jednostki organizacyjne sądów wojewódzkich to sądy pracy i ubezpieczeń społecznych (J. Iwulskiego i W. Sanetry Kodeks pracy. Komentarz, Warszawa 1999, str. 303-304). Z kolei według drugiego poglądu, sprawy o sprostowanie świadectwa pracy zostały przez art. 97 § 2¹ k.p. przekazane „sądom pracy”, którymi w świetle art. 262 § *in fine* k.p. są zarówno wydziały pracy w sądach rejonowych, jak też wydziały pracy i ubezpieczeń społecznych w sądach okręgowych. Właściwość rzeczową sądu w tych sprawach należy zatem ustalać na podstawie przepisów Kodeksu postępowania cywilnego. Gdyby więc sporom o sprostowanie świadectwa pracy przypisać charakter sprawy o roszczenie niemajątkowe, to właściwy dla nich byłby w pierwszej instancji sąd okręgowy (art. 17 pkt 1 k.p.c.). Mimo to, w judykaturze ukształtowała się praktyka rozpatrywania tych spraw przez sądy rejonowe (Komentarz do kodeksu pracy, pod redakcją prof. dr hab. T. Zielińskiego, Dom Wydawniczy ABC 2000, str. 522). Według Sądu apelacyjnego powstają wątpliwości, czy właściwym do rozpozna-

nia roszczenia o sprostowanie druku ZUS Rp - 7 winien być sąd rejonowy czy sąd okręgowy, bo skoro niemajątkowy charakter roszczenia o sprostowanie świadectwa pracy (bez względu na to o jakiego rodzaju sprostowanie chodzi) nie budzi wątpliwości, to właściwym do rozpoznania sprawy był sąd rejonowy, ale według poglądu zaprezentowanego przez ostatniego z komentatorów było to wynikiem praktyki ukształtowanej przez judykaturę.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Przede wszystkim należy na wstępie przypomnieć, że na obecnym etapie sprawy jej przedmiotem jest żądanie sprostowania informacji zawartych w doręczonym powodowi - na jego wniosek - zaświadczeniu na tzw. druku ZUS Rp - 7, przez wskazanie wysokości wynagrodzenia, jakie uzyskiwałby gdyby pozostawał w stosunku pracy. Znaczna więc część - interesujących skądinąd - rozważań Sądu nie ma znaczenia prawnego.

W świetle dotychczasowego orzecznictwa Sądu Najwyższego - trafnie i szeroko powołanego przez Sąd Okręgowy - jeżeli roszczenie pracownika w istocie zmierza do uzyskania dowodu dla celów ubezpieczeniowych, podlega ono oddaleniu z braku interesu prawnego. Uogólniając to orzecznictwo dla potrzeb rozpoznawanej sprawy, należy przypomnieć, że ustalenie istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, a nie faktów (za wyjątkiem faktów prawotwórczych) jest możliwe tylko wówczas, gdy ma się w tym interes prawny, przy czym nie ulega wątpliwości, że nie ma interesu prawnego w ustaleniu prawa lub stosunku prawnego osoba, która może dochodzić bezpośrednio świadczenia należnego z tego stosunku. Dotyczy to w sposób oczywisty także ewentualnego uzyskania w trybie powództwa o ustalenie dowodów, które mogłyby być wykorzystane w postępowaniu w sprawach o świadczenia z ubezpieczenia społecznego. Jest to wynikiem przyjęcia, że takie okoliczności mogą być ustalone w postępowaniu o przyznanie świadczenia, które początkowo toczy się przed organem rentowym, ale w następstwie odwołania staje się przedmiotem oceny sądu, który w przeciwieństwie do organu rentowego nie jest wiązany brakiem stosownego dokumentu (np. wykonywania pracy w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze), bowiem w postępowaniu sądowym nie stosuje się żadnych ograniczeń dowodowych - art. 473 k.p.c. Jest jednak oczywiste, że brak interesu

prawnego w wytoczeniu powództwa o ustalenie skutkuje jego niezasadnością, nie zaś niedopuszczalnością drogi sądowej.

Jak trafnie przyjął Sąd pierwszej instancji, pracodawca został ustawowo zobowiązany do współdziałania z pracownikiem i organem rentowym w gromadzeniu dokumentacji niezbędnej do przyznania świadczeń regulowanych ustawą z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. W myśl art. 125 ust. 1 pkt 2 tej ustawy pracodawca jest obowiązany do wydania pracownikowi lub organowi rentowemu zaświadczeń niezbędnych do ustalenia prawa do świadczeń i ich wysokości. Podobnie sprawę reguluje art. 175 ustawy, wskazując w ust. 1, że ubezpieczeni oraz płatnicy składek zobowiązani są do przekazywania Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych dokumentacji umożliwiającej ustalenie kapitału początkowego przy stwierdzeniu, że powołany wyżej art. 125 stosuje się odpowiednio.

Warto w tym miejscu odnieść się do samego zaświadczenia wskazywanego w art. 125 i 175 ustawy o emeryturach i rentach z FUS nazwanego drukiem ZUS Rp - 7. Według rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno-rentowe i zasad wypłaty tych świadczeń (Dz.U. Nr 10, poz. 49 ze zm.) środkiem dowodowym stwierdzającym wysokość zarobku lub dochodu stanowiącego podstawę wymiaru emerytury lub renty jest dla pracowników - zaświadczenie zakładów pracy wystawione według wzoru ustalonego przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych, podobnie środkiem dowodowym, stwierdzającym okresy zatrudnienia, są pisemne zaświadczenia zakładów pracy, wydane na podstawie posiadanych dokumentów, oraz legitymacje ubezpieczeniowe, a także inne dowody z przebiegu ubezpieczenia (§ 21 rozporządzenia). Tak więc zaświadczenie to wydawane jest na podstawie wzoru ustalonego przez organ rentowy. Warto też pamiętać, że okresy zatrudnienia mogą być udowodnione zeznaniami świadków, gdy zainteresowany wykaże, że nie może przedstawić stosownego zaświadczenia pracodawcy (§ 22 rozporządzenia).

Nie ulega więc wątpliwości, że celem wydania takiego zaświadczenia (na druku ZUS Rp - 7) jest dostarczenie koniecznych danych dla ustalenia świadczeń z ubezpieczenia społecznego, w tym także określenia kapitału początkowego. Sprawy te na etapie postępowania przed organem rentowym aż do momentu wniesienia odwołania do sądu mają charakter administracyjny.

Zgodnie z art. 476 § 2 k.p.c., przez sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych rozumie się sprawy, w których wniesiono odwołanie od decyzji organów rentowych dotyczących między innymi ubezpieczeń społecznych i ubezpieczenia rodzinnego, emerytur i rent oraz innych świadczeń w sprawach należących do właściwości Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, kolejowych jednostek organizacyjnych, wojskowych organów emerytalnych oraz organów emerytalnych resortu spraw wewnętrznych i sprawiedliwości. Sprawy te mają charakter spraw cywilnych, w których tryb postępowania reguluje Kodeks postępowania cywilnego (art. 1 k.p.c.).

W ten sam sposób sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych określa art. 180 § 2 Kodeksu postępowania administracyjnego, wskazując, że rozumie się przez nie sprawy wynikające z przepisów o ubezpieczeniach społecznych, o zaopatrzeniach emerytalnych i rentowych, a także sprawy wynikające z przepisów o innych świadczeniach wypłacanych z funduszy przeznaczonych na ubezpieczenia społeczne. W sprawach tych do postępowania przed organami rentowymi, przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego stosuje się jedynie wtedy, gdy przepisy dotyczące ubezpieczeń nie ustalają innych - odmiennych - zasad postępowania (art. 180 § 1 k.p.a.).

Nie ma takiego charakteru sprawa, której przedmiotem jest zobowiązanie pracodawcy do wydania określonego zaświadczenia, w tym wypadku zaświadczenia o zatrudnieniu i wynagrodzeniu uzyskiwanym w toku zatrudnienia, czy też sprawa o sprostowanie wydanego zaświadczenia, a także o ustalenie treści takiego zaświadczenia. Sprawa taka mieści się w definicji sprawy z zakresu prawa pracy (art. 476 § 1 k.p.c.), dotyczy bowiem roszczenia związanego ze stosunkiem pracy. Niewątpliwie - w świetle powyższych uwag - pracodawca jest zobowiązany do wydania pracownikowi lub organowi rentowemu zaświadczeń niezbędnych do ustalenia prawa do świadczeń i ich wysokości, a więc gdy odmawia sporządzenia takich dokumentów, popełnia wykroczenie przeciwko prawom pracownika, może to nadto uzasadniać jego odpowiedzialność odszkodowawczą.

W poprzednim stanie prawnym odpowiedzialność ta była regulowaną ustawą z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz.U. Nr 40, poz. 267 ze zm.), która w art. 97 ust. 1 stwierdzała między innymi, że jeżeli wskutek niedopełnienia lub nienależytego dopełnienia przez zakład pracy obowiązków określonych w art. 96 ust. 1 i 2 (obecnie w art. 125 ustawy o emeryturach i rentach) pracownik lub pozostali po nim członkowie rodziny ponieśli szkodę - zakład

pracy jest zobowiązany do wynagrodzenia tej szkody według przepisów prawa cywilnego. W wyroku z dnia 8 października 1999 r., II UKN 259/99, (OSNAPiUS 2001 nr 1, poz. 24), Sąd Najwyższy wskazał, że obowiązek wynagrodzenia szkody według zasad prawa cywilnego dotyczy sytuacji wskazanych w art. 96 ust. 1 i 2 ustawy o z.e.p., a także przypadków, gdy pracodawca (również nieuspołeczniony) przez niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania wynikającego ze stosunku pracy (właściwego wyliczenia i opłacenia obowiązkowych składek z tytułu ubezpieczenia społecznego) doprowadzi do szkody polegającej na uzyskaniu świadczenia w niższej wysokości niż wynikająca z podstawy wymiaru składek ubezpieczeniowych.

W obecnym stanie prawnym, mimo braku analogicznego przepisu w ustawie o emeryturach i rentach z FUS, odpowiedzialność pracodawcy wynika z przepisów prawa cywilnego. Tak więc istnieje materialnoprawna podstawa w wytoczeniu przez pracownika powództwa o zobowiązanie pracodawcy do wydania stosownego dokumentu, w tym zaświadczenia na druku ZUS Rp - 7, co oczywiście nie oznacza, że możliwe jest skuteczne dochodzenie przed sądem sprostowania takiego zaświadczenia, czy też wydania zaświadczenia o określonej treści. Takie powództwo bowiem, nie znajdowałoby oparcia w art. 189 k.p.c., na co trafnie zwrócił uwagę Sąd pierwszej instancji. Sąd Okręgowy, uważając, że stanowisko Sądu pierwszej instancji, może budzić wątpliwości, myli jednak zasadność powództwa z dopuszczalnością drogi sądowej.

Z faktu, że pracodawca został zobowiązany do współdziałania z pracownikiem przy ubieganiu się przez niego o świadczenia z ubezpieczenia społecznego wynika także obowiązek wydania zaświadczeń niezbędnych do ustalenia prawa do świadczeń i ich wysokości. W sytuacji, gdy pracodawca uchybia temu obowiązkowi, pracownikowi służy roszczenie o wydanie takiego dokumentu, a sprawa taka jako związana ze stosunkiem pracy - proceduralnie - byłaby sprawą cywilną (art. 1 k.p.c.). Nie może więc budzić wątpliwości dopuszczalność drogi sądowej do dochodzenia takich roszczeń.

Podobnie byłaby dopuszczalna droga sądowa dla dochodzenia roszczenia o ewentualne sprostowanie takich dokumentów, a nawet zobowiązanie pracodawcy do wydania zaświadczenia o określonej treści, z czego nie wynika jednak merytoryczna zasadność takich żądań. O ile bowiem wydanie zaświadczenia jest obowiązkiem pracodawcy, a jego niewydanie może rodzić odpowiedzialność, o tyle przy żądaniu sprostowania takiego dokumentu, w istocie pracownik ubiega się o ustalenie treści

dokumentu, a więc wytacza powództwo w trybie art. 189 k.p.c., ono zaś, będąc dopuszczalne, może być merytorycznie nieuzasadnione, jeśli pracownik nie wykaże istnienia interesu prawnego.

Po przesądzeniu, że sprawa, której przedmiotem jest zobowiązanie pracodawcy do sporządzenia zaświadczenia, w tym także na tzw. druku ZUS Rp - 7, jest sprawą z zakresu prawa pracy, nie powinno budzić wątpliwości, mając na uwadze względy praktyczne, że do jej rozpoznania w pierwszej instancji właściwy byłby sąd rejonowy, który - w świetle art. 461 § 1¹ k.p.c. - jest właściwy w sprawach dotyczących świadectwa pracy oraz roszczeń z tym związanych, aczkolwiek trafnie zwraca się uwagę na nieuregulowanie tej kwestii i wątpliwości wynikające z faktu, że żądanie takie nie ma charakteru majątkowego. Przedstawiając powyższe stanowisko uwzględniono zasady zawarte w art. 45 ust.1 i 77 ust. 2 Konstytucji według, których, każdy ma prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy przez właściwy sąd, zaś ustawa nie może nikomu zamykać drogi sądowej dochodzenia naruszonych wolności lub praw.

Na tle unormowań art. 45 i art. 77 ust. 2 Konstytucji w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego sformułowana została teza, zgodnie z którą „z zasady demokratycznego państwa prawnego wynika (...) dyrektywa interpretacyjna zakazująca zawężającej wykładni prawa do sądu. Konstytucja wprowadza (...) swoiste domniemanie drogi sądowej” (por. wyrok z 10 maja 2000 r., K. 21/99, OTK ZU 2000 nr 4, poz. 109). Dla ustalenia granic dopuszczalnych ograniczeń drogi sądowej podstawowe znaczenie mają unormowania art. 45 ust. 1 i art. 77 ust. 2 Konstytucji. O ile pierwszy z powołanych przepisów, formułujący pozytywnie prawo do sądu, obejmuje swoim zakresem prawo „dochodzenia przed sądem wszelkich praw (także ustanowionych w innych aktach normatywnych niż Konstytucja), to art. 77 ust. 2 Konstytucji obejmuje swym zakresem jedynie prawa i wolności gwarantowane konstytucyjnie. W tym znaczeniu art. 77 ust. 2 Konstytucji, stanowiąc uzupełnienie i rozwinięcie ogólniejszego ujęcia z art. 45 ust. 1, zawiera zarazem swoistą regulację szczególną w stosunku do art. 45 ust. 1 Konstytucji” - cytowane za wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 12 października 2004 r., P 22/03, (OTK-A 2004 nr 9, poz. 90).

Z tych wszystkich względów orzeczono jak w sentencji uchwały.

=====